

Intet loft over erstatning

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

Erstatningsretten er en herlig »opfindelse«, som gør det muligt at sørge for, at den person, der har forvoldt et tab hos en anden, også kommer til at erstatte dette tab – hvis man altså kan bebrejde skadevolderen det skete.

Systemet gælder både i private forhold og i erhvervsforhold og kan ligeledes begge steder suppleres af forsikringer, så man kan få en afdækning, hvis man kommer til at forvolde skade på andre eller andres formue, og altså ikke behøver at gå fra hus og hjem, heller ikke selvom den skade, man skal dække, er stor og omfattende.

I Danmark er erstatningsretten sådan indrettet, at der principielt ikke er noget loft over, hvor meget man kan blive dømt til at betale i erstatning. Det afgørende for erstatningsbeløbets størrelse er værdien af det, man har »ødelagt«. Har man påført naboen et tab på 1.000 kr. er det det, man skal betale og har man forvoldt et tab på 1 milliard kroner, er det beløbet.

Har vi været fire om at ødelægge nabovens nye lampe til 1.000 kr. siger erstatningsretten, at vi som udgangspunkt hæfter solidarisk overfor naboen. Det betyder, at naboen kan henvende sig til hver af os og kræve alle 1.000 kr. betalt. Det er derefter op til den, der har betalt, at kræve de andres del af beløbet, så vi – ideelt set – ender med hver at have betalt 250 kr. Risikoen for, at de tre andre ikke kan betale, påhviler den, der har betalt beløbet til naboen i første omgang. Det kan føles hårdt, men er vel – set fra skadelidtes, nabovens, side – ganske rimeligt. Den eneste, vi ikke kan bebrejde noget, er jo den skadelidte, så han skal naturligvis ikke bære nogen del af risikoen for, at nogle af skadevolderne ikke er så velbeslåede som de andre.

Dette system er – som megen jura – båret af sund fornuft, og opleves af de fleste som både rimeligt og retfærdigt. Alligevel kan der ind imellem være grund til at spørge, om dette system nu også skal gælde undtagelsesfrit. Man kan f.eks. forestille sig en bestyrelse, der sover så meget i timen i forhold til virksomhedens økonomi, at den sikkert, hurtigt og målrettet går ned om og hjem og forårsager milliontab hos kreditorer og investorer. Supplerer vi scenariet med en virksomhedskonsulent, der har rådet bestyrelsen til at sove videre og en revisor, der heller ikke har opdaget, hvor galt det stod til, får vi pludselig en personkreds med vidt forskellig berøring til det endelige tab, men med det til fælles, at de alle har begået fejl.

Har tabet været f.eks. 10 millioner kroner, vil man i praksis kunne opleve, at de skadelidte alle som én går løs på revisor, fordi han jo er med i kredsen af skadevoldere og han er måske den eneste af dem, der har en forsikring. Vi kan også forestille os, at tabet er på 50 millioner kroner, men forsikringsafdækningen kun er på 10 millioner. Måske er revisor den mest velbeslåede af skadevolderne, så de skadelidte kræver alligevel alle 50 millioner af ham. Ganske vist vil de skadelidte i praksis ofte finde det formålstjenligt at nøjes med at kræve et beløb, som er forsikringsafdækket, og ganske vist har domstolene også ofte mulighed for at

nedsætte beløbets størrelse, men udgangspunktet kan meget vel både i teorien og i praksis føre til ikke helt rimelige resultater.

Mange rådgivende erhverv har da også indbygget i deres standardkontrakter, at de ikke kan gøres ansvarlige for f.eks. tab, der overstiger deres forsikringsafdækning eller på anden måde gøres begrænset til en sum, der mere rimeligt afspejler den andel af skyld, de bærer i tabet og måske også den – eventuelt begrænsede – andel de overhovedet har haft i det arrangement, der leder frem til det endelige tab. Nogle gange kan en sådan begrænset andel også ses af et måske mindre honorar.

Det er – i et vist omfang – muligt at aftale sådanne begrænsninger i de situationer, hvor den skade, der vil kunne opstå, typisk vil ramme klienten – d.v.s. den anden kontraktspart. Det er jo så op til denne at afgøre, om han vil entrere med den pågældende rådgiver under de betingelser, der er angivet i kontrakten, herunder en eventuel ansvarsbegrænsningsklausul – eller han ikke vil. Han kan naturligvis også indgå i nærmere forhandlinger om klausulens formulering og kan i det hele taget afveje fordele og ulemper selv.

En af de få, der ikke vil være i stand til i en kontrakt at aftale en sådan begrænsning, er imidlertid revisor. I det omfang revisor blot skal bistå klienten med rådgivning, er revisors situation ikke anderledes end andre erhvervs, men i det omfang revisor skal afgive erklæringer, f.eks. i form af en påtegning på en virksomheds årsrapport, er det ikke mulig efter dansk ret at lave aftaler med klienten om at revisors ansvar er begrænset. De, der bruger erklæringen – læser regnskabet med påtegningen – er jo således ikke en del af kontraktsparterne, men er enhver, der læser regnskabet og på baggrund heraf f.eks. beslutter at levere varer på kredit eller at investere i virksomheden.

Af netop denne grund er EU da også for tiden i gang med overvejelser om begrænsning af revisors ansvar. En diger rapport fra et engelsk konsulentfirma har således dannet baggrund for at EU-kommissionen har haft nogle forslag sendt i høring i medlemsstaterne. De fire muligheder, kommissionen ridsede op, var følgende:

- 1) En fast fælles beløbsgrænse i EU, som revisorer maksimalt kan komme til at betale i erstatning
- 2) En relativ maksimal-erstatning beregnet ud fra revisionsfirmaets størrelse (markedsværdi)
- 3) En relativ maksimal-erstatning beregnet ud fra det konkrete revisionshonorar
- 4) Et pro rata ansvar, hvor hver skadevolder kun er ansvarlig for »sin« del af skadelidtes tab.

Ikke overraskende viste høringssvarene fra de lande, hvor man i forvejen kender til forskellige typer af ansvarsbegrænsning i denne relation, at man der var overvejende positive, og svarene fra de øvrige lande (heri blandt de danske), at man var overvejende negativt stemte over disse muligheder. Et fælles træk var dog, at alle de svar, der kom fra revisionsbranchen – uanset hvilket land, de hidrørte fra – var positive overfor en ansvarsbegrænsning under en eller anden form.

Spørgsmålet er naturligvis i fokus i revisionsbranchen – senest omtalt i en artikel af Christina Maria Davidsen i den nyeste nummer af Inspi (der er et »tidsskrift for revision, økonomi og ledelse«) – men har også en bredere interesse.

En eventuel ansvarsbegrænsning vil således umiddelbart kun være en fordel for revisorer, men til potentiel skade for alle øvrige implicerede (i et vist omfang de andre skadevoldere men i særdeleshed de skadelidte, hvis resultatet bliver, at de ikke kan få dækket hele deres tab). I et større perspektiv er det imidlertid også i samfundets interesse, at der vedblivende er så store revisionsfirmaer, at de kan matche de største erhvervsvirksomheder og at mindre

revisionsfirmaer ikke bliver »skræmt væk« fra at vokse ind i sådanne opgaver. Jo større virksomhed, jo større potentielt tab i alle relationer er således på tale. På den anden side er det heller ikke kun revisorbranchen, der kan trues af ruinerende sagsanlæg og det er derfor en bredere samfundsmæssig vurdering, der må inddrages, når og hvis ansvarsbegrænsende regler skal indføres i EU eller på nationalt plan.